

Erään tietäjän elämä.

Pekka Ervastian 50-vuotispäivän johdosta.

Puoli vuosisataa on kulunut siitä, kun keskuuteemme tänne syrjäiseen Suomeen syntyi lapsi, josta oli tuleva syntyjen syvien tutkija ja monen ihmisen herättäjä, auttaja ja nostaja. Tähän lapseen oli ihmiskunnan auttajien kutsusta astunut suuri paljoa kokenut sielu, jolle oli annettu tärkeä tehtävä suositettavaksi. Hänen nimensä on tuhansille suomalaisille tuttu. Laajalle ovat hänen hengen salaisuuksia kuvaavat kirjansa levinneet, ja monet ovat ne, jotka ovat kuulleet hänen tiedon arvovaltaa ja sydämen rikkautta uhkuvia sanojaan ja tunteneet, että elämässä on olemassa aavistamattomia arvoja, että ihminen on kutsuttu elämään ikuisia tarkoituseriä varten. Monet ovat hänen esiintymisensä johdosta tulleet vakuutetuiksi siitä, että ihminen on sielullinen olento, joka itseensä kätkee iäisyyden ja kuolemattomuuden mahdollisuuden, monet ovat saavuttaneet varmuuden siitä, että ihmiselle on mahdollista ratkaista oman elämänsä ongelma, ja että kaikkina aikoina on ollut suuria totuudentietäjiä, jotka ovat julistaneet oppia tiestä, minkä kulkeminen vie ihmisen täydellisyyden tajuamiseen ja tekee hänestä ihmiskunnan viisaan auttajan. Hänen opastaminaan he ovat saaneet huomata suurten uskontojen ytimeltään olleen tietoa tästä ihmislasten salaisesta tehtävästä, mutta ennenkaikkea he ovat saaneet tunkeutua syvälle kristinuskon perustajan Jeesus Natsarealaisen ihmeelliseen persoonallisuuteen ja oppiin ja ymmärtää tämän olennon käänteentekevän vaikutuksen ihmiskunnan henkisessä elämässä. Samalla hän aina kehoittaa ihmisiä itsenäisesti tutkimaan ja ottamaan asioista selvän, vaikka

hän kertoo heille, mitä hän itse taipaleellaan on löytänyt, ja totuudenetsijät tuntevat vavistuksen sydämessään huudahtaan: ”juuri noin olen minäkin tuntenut, juuri tuon olen minäkin kokenut ja tuon olen kerran saavuttava!”

Kuka on sitten tuo henki, joka on kyennyt keräämään ympärilleen satoja vakavia, kuolemanvakavia etsijäsieluja ja antamaan heille, mitä he eivät usein vuosikymmeniä kestäneen etsinnän jälkeen muualta ole voineet saada? Kuka on tuo henki, joka niin rohkeasti viittaa tuntemattomuuteen sanoen: ”Tiedän, että totuus on löydettävissä. Seuratkaa viisauden osoittamaa tietä, seuratkaa Kristusta omassa sydämessänne.” Silmäys hänen maanpäällisen elämänsä kulkuun on varmaankin monelle oleva tervetullut.

Pekka Ervast syntyi Helsingissä joulukuun 26 p:nä 1875. Hänen isänsä, asessori P.E. Ervast omisti erikoisia lahjoja tieteelliseen työhön ja olisikin antautunut yliopistollisiin tutkimuksiin, jolleivät perhevelvollisuudet olisi häneltä katkaisseet tätä uraa. Tultuaan maisteriksi hän palveli jonkun aikaa Senaatin tilastollisessa toimistossa ja astui sitten virkaan Rautateiden statistisen osaston päällikkönä, jota tointa hän hoiti kunnes hivuttava tauti pakotti hänet virasta eroamaan. Hän oli vanhanaikaisia porvariperiaatteita omistava mies, joka ei kuitenkaan ollut millään tavalla ahdasmielinen, vaan kulttuuri ihminen sanan todellisessa merkityksessä. Pekka Ervastin äiti oli hieno ja herkkä sielu, joka omisti huomattavassa määrässä selvänäköisyyskykyä ja elävän vakaumuksen luonnon ja elämän takana piilevästä hyvän voimasta, jota ihmisen oli seurattava. Tätä elämänymmärrystä hän teroitti hän myöskin aina esikoiselleen pienelle ”Pepille” eli Petter Eliaalle, kuten poika alkuaan ristittiin, ja kuolinvuoteellaan, kun hän vanhimman lapsensa ollessa kahdeksan vuotias jätti maallisen elämän, otti hän tältä lupauksen aina olla hyvä, aina toimia oikein.

Merkkillinen oli tuo lapsi, josta kerran oli tuleva uuden ja samalla ikivanhan elämänymmärryksen julistaja meidän suomalaisten keskuudessa ja jonka elämäntyön kantavuutta emme varmastikaan vielä kykene mittamaan. Tarkkaan kuunteli hän

äitinsä sanoja painaen ne syvälle mieleensä, vakava ja sisäänpäinkääntynyt oli hänen sielunsa ja intohimoisella voimalla rakasti hän kauneutta, eritoten musiikkia. Mutta hänen tietoisuutensa liikkui usein ulkopuolella tuon lapsen aivoja puolueettomana arvostellen sen toimia ja elämää. Niinpä kerran Pekka Ervastin tajunta havaitsi yläpuolelta katselevansa pientä huoneen lattialla leikkivää Peppiä ja hän tiesi ajattelevansa: ”tuo leikkivä lapsi olen minä”. Hän näki toisen lapsen, Pepin nuoremman veljen, samoin istuvan lattialla ja leikkivän, ja hän ajatteli uudestaan: ”Tuokin lapsi olen minä, kaikki ihmiset, kaikki olen minä.”

Viiden vuoden ikäisenä koki Peppi ensimmäisen syvän surunsa ja tämä oli heittävä varjonsa yli koko hänen myöhäisemmän lapsuutensa. Hänen musikaalisuutensa oli puhjennut esille sellaisella voimalla, että yksinpä positiivin ääni sai hänet vapisemaan. Hänellä oli jo silloin vastustamaton halu oppia soittamaan pianoa ja hän pyysi äidiltään: ”Anna minun oppia soittamaan.” Mutta äiti vastasi puhjeten itkuun: ”Kuinka mielelläni soisinkaan, että saisit oppia pianoa soittamaan, mutta isä ei sitä salli, ja meidän tulee totella isää.” Isä oli nimittäin vaikka itse rakasti musiikkia, ja vaikka hänen serkkunsa Ida Basilier oli tunnettu laulajatar, peloissaan siitä, että hänen lapsestaan tulisi taiteilija, sillä hän piti vanhan porvarillisen käsityskannan mukaan tätä taloudellisesti liian kiittämättömänä alana. Koko lapsuuden ajan kärsi poika sanomattomia tuskia nähdessään musiikissa ainoan todellisesti arvokkaan kauneuden ja tuntiessaan ylitsevuotavan voimakasta halua luomiseen, mutta havaiten ulkonaisten edellytysten siihen itseltänsä puuttuvan. Vasta myöhemmin hän sai havaita jumaluuden kätkevän muitakin kauneuden ilmaisumuotoja ja tämä polttava ikävä sammui sitten vähitellen.

Viiden vuoden ikäisenä sai lapsi myöskin käsiinsä ensimmäisen ranskalaisen kirjan. Hänelle oli tähän aikaan alettu opettaa ruotsin sisälukua – ruotsi oli nimittäin kotikieli - mutta tämä ei ollut herättänyt hänessä erikoista harrastusta. Nyt teki ranskalainen kirja häneen merkillisen vaikutuksen. Hän taivutti

äitinsä opettamaan hänelle tätä vierasta kieltä, eikä tällöin tahtonut mitään muuta lukea. Niin tapahtui, että ranskasta tuli ensimmäinen kieli, jota hän saattoi lukea, ja että hän jo varhaisessa lapsuudessa jonkun verran puhui ja ymmärsi ranskaa. Ranskalaisuudella oli myöskin ihmeellinen vaikutus hänen sieluunsa. Hän kuvitteli usein olevansa ranskalainen ja tahtoi sellaisena esiintyä. Hän piti ranskalaisuutta puolittain jonain hienompana ja suurempana. Tähän liittyi sen lisäksi muutamia erikoisia mielikuvia Ranskan maasta, muun muassa ilmapallolla nousemista, jonka piti olla jotakin tavatonta ja ennenkuulumatonta.

Seitsemän vuoden ikäisenä ja varsinkin hänen äitinsä kuoleman jälkeen tapahtui pikku Pepin sisäisessä elämässä tärkeä muutos. Ei ollut enää tajuntaa, joka puolueettoman rauhallisesti katseli toimivaa ja puuhaavaa lasta, vaan oli lapsi, jonka sielussa asui ihmeellinen oikeamielisyyden vaatimus, ja joka syvästi loukkaantui nähdessään, ettei kaikki ihmiset olleet hyviä, että valehdeltiin, oltiin ilkeitä j.n.e. Kun tämä lapsi näki jotakin pahaa, jotain vääryyttä tapahtuvan, joutui hän pois suunniltaan. Se oli suurta tuskan ja suuttumisen aikaa nuoren pojan sydämessä, se tuntui olevan aikaa, jolloin kamppailtiin herruudesta. Kunnes erään kerran, kun hän taas oli koko sielunsa voimalla raivostunut jonkun vääryyden johdosta, hän sisässään kuulee äänen, joka selvästi ja painokkaasti puhuu: ”Miksi raivoat? Ei sinun ollenkaan tarvitse suuttua. Anna ihmisten olla, miten haluavat. Ole sinä hyvä, ole sinä tosi.” Suuri rauha laskeutui pojan sieluun, eikä seuraavien kymmenen vuoden kuluessa yhtään suuttumuksen häivää varjostanut hänen mieltään. Tämä tapahtui Pekka Ervastian ollessa neljäntoista vuoden vanha.

Mutta vuodet seitsemästä neljääntoista ovat muutenkin merkittäviä. Tällöin astuu kaksi harrastusta etualalle P.E:n elämässä, nimittäin kielet ja kirjallisuus. Ranskan kielen ohella tutki hän muun muassa italian, espanjan ja latinan kieltä ja ilmiömäisenä voidaan pitää hänen kahdentoista vuoden ikäisenä ryhtyneen kirjoittamaan yhdeksällä kielellä yhdeksän kielen vertaileva kielioppia. Hän laati myöskin oman keinotekoisen kielen jo ennenkuin tutustui volapyykkiin ja ennenkuin esperantoa

oli olemassa. Muuten näyttää tämä kieliharrastus olleen jonkunlaisena musiikin korvikkeena. Mutta yhtä ahkerasti luki poika kaunokirjallisuutta. Viktor Hugon ”Kurjat” teki häneen unohtumattoman vaikutuksen. Ja hän kirjoitti itse. Aamulla varhain muiden nukkuessa nousi pieni poika kirjoituspöytänsä ääreen työtä tekemään ja tuloksena oli mahtava joukko kirjallisia tekeleitä eri ikävuosilta. Ne ovat kirjoitetut ruotsiksi ja osoittavat usein kehittyntä tyyliä. Muun muassa on tämän kirjoittaja nähnyt sadun, joka erehdyttävästi jäljittelee ”Tuhannen ja yhden yön tarinoiden” omaperäistä tyyliä. Tapaa myöskin jo nyt ajatuksia, joita Pekka Ervast myöhemmin mitä pontevimmin on julistanut. Esim. käsityksen, että ainoastaan hyvä tahto on varsinaista tahtoa ja että ihminen silloin on vapaa, kun hän seuraa hyvää tahtoa. Tähän aikaan poika tekee vakavan päätöksen tulla kirjailijaksi.

Koulu ei poikaa ollenkaan tyydyttänyt. Se oli pikemmin tuskailamisen aihe. Hänellä oli kyllä mitä palavin oppimisen halu ja useimmissa aineissa, esim. matematiikassa ja kielissä, hän oli ilmiömäisen etevä, mutta hänellä oli tunne siitä, että tunnit koulussa olivat hukkaan kulunutta aikaa. Hän olisi todella tahtonut jotakin oppia ja sitä hän ei tuntenut koulussa saavansa. Huolella hän silti suoritti koulutehtävänsä ja seitsemäntoistavuotiaana hän tuli Suomalaisesta Normaalilyseosta ylioppilaaksi yleisarvosanalla *laudatur*.

Vuodet neljästätoista kahdeksäntoista olivat Pekka Ervastin elämässä valmistuksen aikaa. Hänen sielunsa alkoi jo kysellä: ”Mitä on elämä, mikä on minun asemani elämässä?” Hänellä oli ollut monenlaisia psyykkisiä eli yliaistillisia kokemuksia, mutta hän ei ymmärtänyt näkyväistä elämää. Hänellä oli selvä tajunta siitä, että ihmisen tuli olla hyvä, että ihmisen tuli olla kaikkien palvelija, mutta paha ja kärsimys jäi hänelle arvoitukseksi. Rippikoulua käydessään hän joutui ajattelemaan uskontoa ja kirkollista kristinuskoa ja yritti siitä löytää ratkaisua. Ripillä ollessaan näki hän äkkiä edessään seisovan Jeesus Natsarealaisen hahmon ja siitä hän sai elävän vakaumuksen, että Jeesus oli hyvä ihminen, joka vielä nytkin eli.

Yliopistolukunsa hän aloitti sillä harhakäsityksellä, että täällä tapaa kansan viisaat opettajat, joiden huulilta on mahdollista kuulla vakavaa totuuden julistusta. Hänestä tuntui, että täytyi olla jokin tällainen viisaiden piiri, jossa elämän suuret kysymykset saivat myönteisen ratkaisunsa, ja hänen mielikuvituksensa sijoitti sen yliopistoon. Pian hänen silmänsä kuitenkin avautuivat näkemään, että sieluttomuus oli siellä yhtä yleistä kuin muualla ja että kolme neljäsosaa sen pyrkimyksistä hengen silmillä katsottuna oli turhuutta vain. Silloin hän erään ylioppilastoverinsa välityksellä ikäänkuin sattumalta tutustui teosofiaan saaden käsiinsä Sinnetin ”Den dolda världen” ja ”De invigdes lära”. Tämä tapahtui tammikuussa 1894. Sinnetin kirja ”Den dolda världen” alkaa kuvauksella siitä, miten on olemassa tietäjien veljeskunta, miten on ja aina on ollut ihmisiä, joilla on syvempi tieto luonnon ja elämän salaisuuksista kuin yhdelläkään tiedemiehellä. Nämä väitteet, jotka olivat esitettyinä kirjan ensimmäisen luvun ensimmäisissä lauseissa astuivat Pekka Ervastian tajuntaan ihmeellisinä, mutta päivänselvinä totuuksina ja aiheuttivat ikäänkuin sähköiskun koko hänen olennossaan. Hän laskeutui pitkälleen ja saattoi vaan vavisten toistaa: Tämä on totta, tämä on totta. Hän tunsi ilmestyksenä saavuttaneensa varmuuden tietäjähmisten olemassaolosta ja ihmisen mahdollisuudesta saavuttaa jumalallista tietoa. Näin tapahtui tämän totuudenetsijän teosofiksi tuleminen.

Nyt nousi elämä nuorukaisen eteen kysyen: ”Olet saavuttanut vakaumuksen siitä, mitä varten ihminen on olemassa maanpäällä, - mitä siis aiot tehdä?” Varma tie oli häntä varten viitoitettu. Niinhyvin kotona kuin yliopistossa ennustettiin lahjakkaalle opiskelijalle kuuluisan tiedemiehen tulevaisuutta. Mutta häntä itseään tämä tympäisi, hän ei nähnyt siinä mitään todellisesti arvokasta. Tähän aikaan muutamat nuorukaiset liittyivät Pekka Ervastiin yhdessä hänen kanssaan pohtiakseen elämän suuria kysymyksiä ja teosofista maailmankatsomusta. Useita vuosia kesti innostunutta mielialaa. Ystävykset olivat täynnä uskoa ja täynnä halua jonkun suuren aikaansaamiseen. Mutta he lukivat kaikki yliopistossa, ja tuska sydämässä oli P.E:llä

tilaisuus havaita, kuinka heidän nuoruuden intonsa vähitellen laimeni, kuinka hyvinhiotut, näennäisesti niin pätevät akateemiset teorit tappoivat heidän uskonsa ihanteihin, kuinka he alkoivat yhä synkempien silmälasien läpi katsella elämää.

Tätä ennen oli nuorukaisen sielu vastaanottanut tärkeitä kokemuksia. Vähän senjälkeen kun hän syksyllä vuonna 1895 oli liittynyt teosofiseen seuraan tapahtui siinä n.s. Judge-kriisi ja jakaantuminen. Teosofiset johtajat syytivät toisiaan. Maailman sanomalehdistö suuntasi pilkkansa tyhmiä teosofeja vastaan, jotka antoivat petturien vetää itseään nenästä. Kaikkialta kaikui laulu, kuinka peräti mitättömiä teosofia ja teosofit olivat. Tämä muodostui P.E:lle itsetutkiskelun ajaksi. Hän kysyi itseltään vakavasti, mitä hän oikeastaan tiesi. Hän punnitsi henkisiä ja psyykkisiä kokemuksiaan ja tuli siihen johtopäätökseen, että ne huolimatta siitä varmuudesta, minkä ne olivat hänelle tuottaneet, saattoivat olla itsepetosta. Teosofia, mestarit, madame Blavatsky, kaikki saattoi olla kuvittelua ja harhaa. Hän tunsu, ettei hän mitään tiennyt, hän näki vain elämän kurjuuden, ja hänen sielunsa vajosi syvälle epätoivon kuiluun. Hän oli ratkaissut kantansa yhteiskunnan suhteen. Hän ei tahtonut kulkea valmista latua oppineen uralla nauttiakseen omasta etevyydestään. Hän tahtoi olla ihmisille tosi hyödyksi. Eikä kuitenkaan elämässä näyttännyt olevan mitään todella arvokasta, jonka puolesta olisi kannattanut tehdä työtä. Hän muisti musiikin, joka oli hänen elämänsä ihanne. Hän oli sielunsa aistimilla lapsuudessaan kuunnellut sisässään mahtavien symfoniojen syntyvän. Hän oli tästä yrittänyt panna jotakin muistiin. Kuusitoista vuotiaana oli P.E. lopulta saanut ikävöidyn tilaisuuden oppia pianoa soittamaan, ja olikin senjälkeen saavuttanut jonkinmoisen taitavuuden. Nyt, kun kaikki ihanteet näyttivät rauenneen, kun hänen sielunsa näki ainoastaan ammottavan tyhjiyden, ajatteli hän, että musiikin luomisessa varmaankin olisi jotain arvokasta, - kauneus oli kieltämätöntä huolimatta maailman näennäisestä tarkoituksettomuudesta. Mutta pyydettyään asiantuntijan arvostelua, voisiko hänestä tulla pianistia, sai hän kuulla, että todellisen taituruuden saavuttamiseksi hän oli liian myöhään aloittanut soitto-opintonsa.

Tuuma raukesi ja vielä neuvottomampana, vielä epätoivoisempana sai hän kuulla isänsä ankaran kehoituksen ryhtyä ”johonkin todelliseen”, s.o. valmistua opettajaksi yliopistoon.

Sieluntuskat kärjistyivät kärjistymistään. Ihminen kohotti tuntemattomuuteen lakkaamattoman rukouksen: ”Anna minun kuolla, anna minun haihtua olemattomiin, elämäni ei ole mistään arvosta, maailmassa minulla ei ole mitään tekemistä.” Mutta tuntemattomuudesta ei vastausta tullut ja tuskaisesti ihmetellen ajatteli sielu: ”olemmeko me ihmiset todella näin hyljättyjä ja turvattomia olentoja? Synnymme, kärsimme, kuolemme – mutta Jumalaa, järkeä, tarkoitusta ei ole!” Ja koko tajunta keskittyi tahtoon ja ajatuksen: Nyt on Jumalan minulle ilmoittauduttava, jos hän on olemassa. Nyt minun täytyy tietää totuus. Jollei, riistän itseltäni hengen. Ja silloin tapahtui, että Pekka Ervast sai kokea Jumalan, sai kokea haihtuvien ilmiöiden takana lakkaamatta työskentelevää, lakkaamatta rakastavaa, ääretöntä isätajuntaa, sai nähdä valon ja sen, jonka esti ihmisiä tätä valoa näkemästä. Esitettäköön tässä hänen oma kuvauksensa tästä kokemuksesta.

”Lokakuun 13 p:nä 1896 keskellä päivää oli aivankuin sieluntuskani olisivat kärjistyneet huippuunsa. Ne nousivat niin ylimmilleen, että minä hengessäni huutamalla huusin apua elämältä, kun en jaksanut enkä kestänyt kauempaa.

Heittäysin selälleni sohvalle. Silloin äkkiä peittyi sumuun kaikki ympärilläni. Oli aivan kuin synkkä pilvi silmiäni edessä, ja tuntui kuin tuskani olisi siirtynyt itsestäni tuohon pilveen. Ohimennen ajattelin siinä: tuollainenko siis on elämä? Samassa pilvi repeytyi, ikään kuin salama olisi siihen iskenyt, ja auringon säteet paistoivat kasvohiini lämmittävästi ja kirkkaasti, mutta ei häikäisevästi. Vähitellen tuo ihana valo ympäröi minut jokapuolelta, niin että olin kuin valomeressä, ja vihdoinkin se tunki sisään, täytti ja valaisi minut kokonaan, niin että minä itse ja koko olemukseni oli kuin paljasta valoa. Ja samalla auringon takaa ja jokapuolelta avaruudessa kuului ääni, joka sanoi ”ole hyvässä turvassa, minun poikani, sillä minä rakastan sinua.” Ja sitten tämä valo haihtui ja laskeusi alas ja meni selkäni sisään ja tuli sieltä ulos

niinkuin liekki. Elävänä liekehtivänä vaahteran lehden muotoisena se nousi ylös korkealle yli pään ja ympäröi minua valollaan. Ja minä nousin hämmästyneenä ja katselin ympärilläni, sillä katso, minä olin toinen ihminen.”

Tässä kuvauksessa on vain osa kokemuksesta esitettyä. P.E. mainitsee itse, että elämys on miltei tyhjentyneen lähde erilaatuisille, eri puolia käsitteleville kuvauksille, vaikkeivät aistillisen tajunnan luomat sanat mitenkään voi sitä täysin vastaavasti ilmituoda. Totisesti se oli Kristuksen syntymistä ihmisessä. Aika ja paikka katosivat ja jällelle jäi vain ääretöntä läsnäoloa ja ikuista nykyhetkeä katseleva tajunta. Useita viikkoja uudesti syntynyt ihminen vaelsi taivaallisen liekin ympäröimänä. Hän näki ihmisten sydämiin ja havaitsi läpitunkevalla varmuudella, mikä kutakin esti syntymästä valoon. Evankeliumien hämärimmät lauseet selvisivät hänelle, sillä ne kuvastivat henkisiä asioita, joita hän oli kokenut.

Epätoivoisena pyytäessään ratkaisua olemassaololle oli P.E. tutustunut Leo Tolstoin oppeihin ja tämän etsijäsielun kokemuksiin. Nyt, kun hän itse oli saavuttanut jumalallisessa valossa olemisen suuren rauhan, hän huomasi, miten paljon yhteistä hänen ja Tolstoin tietämyksessä oli. Hän oli taipuvainen hyväksymään Tolstoin katsantokannan kokonaan, kun sensijaan ei mitään varsinaisesti teosofiaan kuuluvaa näyttänyt piilevän hänen kokemuksessaan. Hän tunsu kaiken takana olevan rakastavan Jumalan, mutta hän ei tiennyt mitään mestareista, ei mitään jälleensyntymisen ja karman lain johtamasta kehityksestä. Tolstoi ihannoit ennenkaikkea ruumiillista työtä ja varsinkin maatyötä. Senvuoksi P.E. tavattuaan Tolstoin oppilaan Arvid Järnefeltin päätti antautua puusepäksi, koska ei hänen ruumiinsa – aivan pienenä oli hän vioittanut selkänsä – olisi kestänyt raskaampaa maatyötä ja koska hänen oli kaupungissa hoidettava sairasta isäänsä. Käsiötä tehdessään alkoi hänen etsivä henkensä jälle kysellä. Hän saavutti takaisin teosofisen ajatussisältönsä ja arvoitukset, joihin hänen kokemuksensa ei ollut antanut vastausta, vaatimalla vaativat ratkaisua. Onko olemassa aikakautista kehitystä, onko ihmisessä jotakin yksilöllisesti ikuista, joka

vähitellen saavuttaisi täydellisyyden, vai oliko vain yksi ikuinen valo ja yksi pimeys eikä mitään muuta? Kokemukseensa nojautuen tuntui hänestä jälkimäinen mahdollisuus luultavalta, mutta teosofian opit kehittyvästä kosmoksesta kiinnittivät hänen mieltään. Hän alkoi uudestaan tutkia Blavatskyn ”Salaista Oppia” ja teki sen huomion, että siinä kuvatut asiat ikäänkuin näkemyksinä selvisivät hänelle. Kerran kun hän istui pianon ääressä soittamassa ja samalla mietiskelemässä sitä mitä madame Blavatsky nimitti Logokseksi, avautui hänen tajuntansa äkkiä, tunkien aurinkokunnan elämään, ja hän ymmärsi silmänräpäyksessä Logoksen olevan sen mahtavan kollektiivitajunnan, joka itseensä sulki aurinkokuntamme lukemattomat ilmennysmuodot. Käsityö ei voinut tämän etsijän omaatuntoa enää tyydyttää. Hän tunsi, että hänen täytyi saada ilmaistuksi näkemyksensä, ja niin hän heittäytyi kirjoittamaan. Siten valmistui hänen kynästään ruotsinkielinen yhteenveto ”Salaisesta Opista”, joka aiheen outouden vuoksi ei löytänyt kustantajaa vielä tällöin, koska kustannusliikkeet huolimatta siitä, että tunnustivat kirjoituksen etevyyden, eivät uskoneet sen voivan mennä kaupaksi.

Tähän aikaan tapahtui P.E:n ulkonaisissa olosuhteissa muutos. Hänen isänsä ei voinut hyväksyä hänen päätöstään kokonaan antautua teosofisiin ja mystillisiin tutkimuksiin, vaan halusi, kuten mainitsimme, hänestä yliopistomiestä. Haluten ehkä asettaa poikansa koetukselle käski hän tämän vihdoin poistumaan kotoa ja yrittämään tulla teosofiansa kanssa omin voimin toimeen. P.E. oli alkanut kirjoittaa ajatuksistansa ”Nya Presseniin” ja ”Päivälehteen”, ja hänen työnsä kykeni hyvin peittämään hänen vaatimattomat menonsa. Kirjallinen, teosofinen työ silminnähtävästi menestyi, ja huomattuaan tämän pyysi isä poikaansa jo muutamien kuukausien kuluttua palaamaan kotiin. Vaikka P.E. pian jälleen muutti pois kotoa, koska huomasi työnsä näin paremmin menestyvän, kävivät isän ja pojan keskeiset välit yhä läheisemmiksi, ja isä kuoli v. 1899 vakuutettuna teosofina. Jo sitä ennen olivat P.E:n sisar ja veli hänen vaikutuksestaan saavuttaneet teosofisen maailmankatsomuksen.

Jos P.E. olisi saavutettuaan kosmillisen kokemuksensa taivaallisesta isästä pysähtynyt tähän, ei hänestä olisi tullut sitä etsijöiden majakkaa, jollainen hän todellisuudessa on. Hänestä olisi ehkä tullut pyhä ja loistava tähti, mutta ei lukemattomien erilaisten ihmisten läheinen ja ymmärtäväinen ystävä. Valon ja pimeyden välimailla levisi olemassaolo, missä sielut etsivät, kamppailivat, kärsivät ja kehittyivät, missä Valkoinen Veljeskunta teki työtä tietämättömien keskuudessa. Tieto tästä olemassaolosta oli nyt saavutettava. Ja tutkijan mieli paloi lakkaamatta kirkkaana.

P.E. alkoi huomata, että hänen unensa olivat profetallisia. Ne kertoivat yksityiskohdittain, mitä oli tapahtuva seuraavina päivinä. Tämän lisäksi tuli näkyjä keskellä päivää, jotka nekään eivät osoittautuneet mielikuviksi, vaan pian senjälkeen toteutuivat. Kaikki tämä osoitti, että taivaan ja maan välillä oli salaisuuksia, joita hän, totuudenetsijä, ei tuntenut. Mutta auttaakseen ihmisiä, voidakseen todella hyödyttää ihmiskuntaa täytyi hänen omistaa tietoa. Senvuoksi P.E. rukoili sisäistä Jumalaansa: ”Sinä olet sielulleni antanut iankaikkisen rauhan, mutta et ole vielä näyttänyt minulle läheskään koko totuutta. Kuoleman salaisuutta mestarein olemassaoloa et ole minulle ratkaissut, ja kuitenkin on välttämätöntä, että tämänkin tiedän.” Äkkiä hänen tajuntansa kerran mietiskellessä katosi, ja herätessään huomasi hän henkiolentona seisovansa ulkopuolella ruumistaan. Suuremmat ja laajemmat olivat sen olennon näkemykset, jona hän huomasi olevansa. Monta kertaa tiesi hän olleensa tällaisessa tajunnassa ennen, mutta tällä kertaa säilyi muisti puhtaana ruumiiseen palattuaan. Hän oli nyt saavuttanut tiedon ihmisen kuolemattomuudesta. Mutta hän oli myöskin kohdannut Valkoisen Veljeskunnan Mestarin ja nauttinut hänen opetustaan. Fyysillinen maailma ei kadottanut tai muuttanut omaa todellisuusarvoaan, mutta hän oli nyt laajemman, johdonmukaisemman ja pysyväisemmän maailman kansalainen. Tämä ensimmäinen kerta, jolloin P.E. täysin itsetietoisesti astui näkymättömään maailmaan ja kohtasi Mestarin tapahtui eräänä tammikuun iltana vuonna 1898. Pian senjälkeen tutustui hän myöskin erääseen toiseen

Mestariin ja sai nostaa oman menneisyytensä verhoa. Hän oli tätä ennen tullut siihen johtopäätökseen, ettei hänellä ollut oikeutta opettaa jälleensyntymistä, koskei hän itse siitä suoranaisesti mitään tiennyt. Mestari kertoi hänelle nyt tapauksen omasta menneisyydestään, jolloin hänkin saman näkökannan johdosta oli jättänyt jälleensyntymisopin huomioonottamatta, mutta jälestäpäin huomatussaan, ettei hän sen avulla olisi voinut ihmisiä paljon auttaa ja lohduttaa, oli saanut paljon tämän kantansa johdosta kärsiä. Mutta P.E. ei voinut luopua tästä omantuntonsa päätöksestä, ja hänen kerran myöhemmin kohdatessaan Mestarin tämä herätti hänen minuutensa uinuvan jälleensyntymismuistin. Niin saattoi hän nyt nähdä elämän salaisten lakien työskentelyn. Helvetit ja taivaat hänelle avautuivat, hän kulki kuoleman valtakunnissa ja maailmoissa missä ”jumalat” oleskelivat, mutta hänen mielensä pysyi inhimillisen nöyränä, ja kaikki mitä hän tiesi tahtoi hän käyttää ihmisiä auttaakseen. Hänen personallinen järkensä ei tehnyt koskaan umpimähkäisiä johtopäätöksiä siitä sisällyksestä, minkä nämä kosmosta tavoittelevat kokemukset sille toivat. Se halusi aina saavuttaa todellista tietoa eikä tyytyä harhaluuloihin. Aina se tarkoin harkitsi mikä oli tietoa, mikä otaksumaa, ja vasta kun aikakausien viisaiden lausunnot vahvistivat sen löytämiä totuuksia, tahtoi se pitää niitä varmoina. Oleskellessaan Ruotsissa sai P.E. myöskin eräänlaatuisen fyysillisen todistuksen tapaamastaan Mestarista. Samaan aikaan (1901) kokeili hän eri tavoilla astraaliruumiissa liikkumista. Erään kerran, kun hän poistuessaan ruumiistaan ei tahtonut heti nousta näkymättömille tajunnan tasoille, vaan jäi liitämään fyysillisen maailman piirissä Tukholman katuja, näki hän yksityiskohtaisesti erään yöllä tapahtuvan tulipalon, josta seuraavana päivänä sanomalehdestä etsi vastaavat tiedot. Tällaiset ja muunluontoiset tapaukset selvittivät hänelle niiden ilmiöiden laadun, joiden piiriin hän oli joutunut. Samalla hän innokkaasti tutki kaikkien aikojen mystikkojen ja teosofien elämää ja oppeja, joiden ymmärtämiseen hän omisti analogisen kokemuksen tarjoaman avaimen. Vuonna 1899 oli hän tavannut Norjassa erään salatieteilijän, jonka kanssa keskustellessaan hän äkkiä oli tuntenut saavansa pysyvän yhteyden

laajemman tajuntansa, korkeamman minänsä ja sen tietovaraston kanssa; hän tunsu uskaltavansa fyysilliseen persoonallisuutensa vastaanottaa sen, minkä hän henkisenä olentona tiesi. 1900-luvun ensimmäisinä vuosina kohosi myöskin hänen psyykinen herkkyytensä korkeimmilleen, niin ettei hän aina varmuudella tiennyt, oli jokin asia astraalinen tai fyysillinen. Hänen kuitenkin onnistui katkaista astraalisen selvänäköisyytensä edelleen kehittymisen.

Niinä vuosina, jolloin P.E:n psyykinen ja henkinen kehitys kävi suuntaan, jota tässä muutamien ääripiirteiden on yritetty kuvata, tapahtui hänen ulkonaisissa olosuhteissaan ja toiminnassaan monta tärkeää käännettä. Syksyllä 1898 hän viimeisen kerran yritti nähdä, voidaanko yliopistollinen tutkimus asettaa sopuun hänen ihmisten tuntemattomia mahdollisuuksia tavoittavan totuudenetsintänsä kanssa, jota hän ei voinut pitää vähemmän tieteellisenä kuin toista tutkimusta, vaikka se liikkui n.s. tuntemattoman alalla. Hänen tätä tarkoitusta varten lähettämänsä stipendihakemus ei kuitenkaan näyttänyt herättävän asianomaisissa mitään harrastusta, vaikka oli kysymyksessä ihmiskunnalle niin tärkeä ongelma kuin sielun luonne niiden psyykkisten ilmiöiden valossa, jotka jo silloin olivat ulkomailta kiinnittäneet monen oppineen tutkijan huomion. Niinollen hakemus syrjäytettiin ja stipendi myönnettiin muutamia sähköopillisia tutkimuksia varten. Tämä ratkaisi lopullisesti P.E:n kannan yliopistoon nähden. Sen hengessä ei näyttänyt olevan sitä elävää harrastusta ihmiseen, jota hänen ”ei mitään kompromissejä” kantansa olisi vaatinut, ja niinpä P.E:stä ei tullut sitä kuuluisaa tiedemiestä, jota opettajat ja tuttavat olivat ennustaneet, vaan hänestä tuli ihmisten auttaja, yksilöiden herättäjä huolimatta asemasta, mihin kohtalo oli heidät asettanut.

Hän antautui täydellä innolla teosofiseen työhön. Ensiksi ilmestyivät hänen ruotsinkieliset kirjansa ”Teosofisk Uppslagsbok” ja ”Den Hemliga Läran” (”Salatieteilijän sanakirja” ja ”Salainen oppi”). Edellinen ilmestyi jo 1897, jälkimmäinen 1898. Senjälkeen seurasi joku suomennos ja vihdoinkin v. 1901 tuo niin monen suomalaisen rakastama ”Valoa kohti” josta nyt jo viisi

painosta on nähnyt päivänvalon ja joka ilmestyessään merkitsi, että teosofinen liike oli saavuttanut vankan maaperän Suomessa. Tämä ensimmäinen suomalainen kirja teosofiasta saattoi myöskin iloita myötätunnosta, minkä Suomalaisen Kirjailijaliiton palkinto osoitti. Samana vuonna P.E. myöskin piti ensimmäiset suomenkieliset teosofiset luennot. Ruotsiksi hän oli luennoinut jo vuodesta 1897. Vuosina 1899-1903 hän teki useita matkoja Ruotsiin. Hänen esiintymisensä herätti Ruotsin teosofien keskuudessa yleistä harrastusta. Hänen esitelmänsä Tukholmassa ja hänen luentomatkinsa maaseudulle tässä maassa ei osakseen suurta huomiota. Suunniteltiin, että hänet voitaisiin kokonaan kiinnittää teosofisen liikkeen palvelukseen Ruotsissa ja valmistettiin häntä varten mitä edullisin työohjelma. Mutta toisin oli käyvä. ”Minä rakastan sanomattomasti Suomen kansaa”, oli nuori teosofi ajatellut. ”Tahdon olla tälle kansalle avuksi, vaikka sieluni senvuoksi joutuisi kadotukseen”, oli hän rukoillen ajatellut. Hänen päätöksensä oli tehty. Oman sorretun kansansa keskuudessa tahtoi hän työtä tehdä. Tosin oli profeettana oleminen omalla maalla vaikeinta, mutta siten saavutetut voitot olivat myöskin arvokkaimmat. Elämä on kuullut P.E:n rukouksen. Se on sallinut hänen olla niille suomalaisille arvaamattomaksi avuksi, joiden sielut väsymättömällä voimalla ovat etsineet Jumalaa, mutta kuinka monta kertaa onkaan se heittänyt hänen henkensä suurimpiin epätoivon ja tuskan kuiluihin, kun vuosikausien työn hedelmä äkkiä on näyttänyt rauenneen tyhjiin. Vain hänen lähimmät ystävänsä ovat voineet aavistaa, mitä tuo ihminen on saanut tuntea ja kärsiä, jonka sydän palaa rakkautta eläviä olentoja kohtaan. Jättäessään Ruotsin lahjoitti P.E. sen kansalle jäähyväisiksi pienen kirkkaan helmen ”Framtidens Religion”, kirja, joka pian tämän jälkeen käännettiin islanninkielelle.

Seuraavat vuodet olivat teosofian nousuaikaa Suomessa. V. 1903 P.E. aloitti ensi kertaa säännöllisesti jatkuvia talviluentojaan, jotka nyt miltei katkeamatta ovat kestäneet kaksikymmentäkaksi vuotta. Hänen uutterasta kynästään alkoi virrata yhä useampia kirjoituksia, jotka huolimatta kansantajuisesta rakenteestaan ja vaatimattomasta luonteestaan

puhuivat tiedon arvovallasta ja kolkuttivat ihmisten sydämille. 1904 ilmestyi muun muassa ensimmäinen painos ”Mitä on kuolema?” kirjaa, jonka suunnitelma jo kymmenen vuotta aikaisemmin oli häämöittänyt nuorukaisen mielessä, mutta jonka jokaista kohtaa hän halusi omien kokemuksiensa avulla tarkistaa. V. 1905 alkoi teosofinen aikakauskirja ”Omatunto” ilmestyä, jonka nimi v. 1908 muutettiin ”Tietäjäksi” ja v. 1921 ”Ruusu-Ristiksi” ja joka sekin yli kaksikymmenvuotisen ilmestymisensä aikana sisältää huomattavan kappaleen P.E:n elämäntyötä. Syyskuun 15 p:nä 1907 perustettiin Teosofisen Seuran Suomalainen Osasto, jonka ensimmäiseksi ylisihteeriksi P.E. yksimielisesti valittiin. Tätä luottamustehtävää hoiti hän jatkuvasti vuoden 1917 loppuun ja sitten vielä kerran v. 1918-1919.

Marraskuussa kaksi vuotta ennen Suomen T.S:n perustamista tapahtui suurlakko, jonka rauhallisen ja menestyksellisen päättymisen syistä salatieteellisillä lähdekirjoilla on oma kertomuksensa. Teosofi saattaa ymmärtää, että kansan ja analogisesti ihmiskunnan itsetietoisin ja ajatusvoimaisin aines henkisesti ja salatusti on huomattavimpana tekijänä tapahtumien kehittämisessä muun joukon tietämättään seuratessa sen ottamaa suuntaa. Mystillisten ja okkultisten yhtymien välinen suhde verrattuna maailmansodan syntymiseen ja edelleen kehittymiseen samoin kuin eräät seikat Suomen viimeaikaisessa historiassa saavat siis tämän valossa erikoisen ulkomuodon.

Meillä ei tässä riittäisi tilaisuutta yksityiskohtaisesti syventyä tapahtumiin P.E:n elämässä seuraavina maailmansotaa edelläkäyvinä vuosina. Työn menestyminen on yleensä näille tunnusmerkillistä. Yhä suuremmaksi muodostui suomenkielinen teosofinen kirjallisuus. Kun P.E:tä oli pyydetty ottamaan vastuulleen Teosofisen Kirjakaupan ja Kustannusliikkeen, joka oli vararikon paltaalla, muodostui sen asema muutamissa vuosissa niin edulliseksi, että se myytäessä tuotti Teosofiselle Seuralle 30 tuhannen mk:n suuruisen omaisuuden. Yleensä voimme sanoa, että P.E:n työ ja toiminta monessa suhteessa kumoaa väitteen, että tietäjät ja näkijät olisivat epäkäytännöllisiä ja saamattomia olentoja. Jolla on ollut tilaisuus seurata tämän mystikon työtappaa

ei voi olla ihmettelemättä sitä nopeutta, täsmällisyyttä ja huolellisuutta, jolla lukuiset eri teoreettiset ja käytännölliset tehtävät tulevat suoritetuksi. Tämä käy ymmärrettäväksi, kun ottaa huomioon, että tällainen ihminen itseasiassa on haaveilijan vastakohta hallitessaan ajatuselämäänsä ja omistaessaan moninkerroin voimakkaan kehittymiskyvyn. Tosin käytännöllisyys ilmenee ennen kaikkea muiden ihmisten auttamisessa ja hyödyttämisessä. Kun on kysymyksessä omat edut, ovat luotettavat ystävät oppilaiden keskuudessa tuiki tarpeen. Sama seikka tulee niin selvästi ilmi H.P. Blavatskyn elämää tarkastaessamme ja se näyttääkin olevan yleisenä sääntönä. Kuinka paljon tuntuukaan suorastaan ulkonaisesti P.E:n työ saaneen aikaan, kun katselemme tuloksia esim. v. 1913: Päämaja Oulunkylässä on temppeleineen pystytetty ja se on muodostunut henkisen työn voimakkaaksi keskustaksi. Teosofisella kustannusliikkeellä ilmestyy vuosittain kymmeniä kirjoja. T.S. on jo suuri ja yhä kasvamassa. Henkinen kylvä näyttää tuovan yhä rikkaamman sadon. Teosofian juuret tunkevat yhä syvemmälle Suomen kansaan.

Näinä vuosina P.E. saavuttaa yhä elävämmän yhteyden Suomen kansan sisäiseen henkeen. Se personallinen tajunta, jota P.E:n mukaan nimitämme Suomen kansallishaltiaksi ja joka on tämän kansan yhteinen henkinen minuus, lähestyy häntä yhä enemmän ja sen välityksellä tulee hän tietämään, mihin suuntaan kansan henkistä kehitystä on johdettava, samalla kun hänelle selviää, kuinka Suomen kansa voisi ihmiskuntaa palvella ja mikä sen kohtalo lähitulevaisuudessa olisi oleva. Ja hän näkee, kuinka paljon on ”maan suolan”, teosofien varassa. ”Kestävätkö nämä tulevaisuuden koettelemuksia”, kysyy hän itseltään. V. 1910 tekee hän tärkeätä sanomaa varten kiertomatkan teosofisissa loosheissa ympäri Suomen. ”Nyt valmistukaa te kaikki teosofit suurta tapahtumaa varten. On kulettava ainoastaan muutama vuosi vielä, ja Suomi on oleva itsenäinen. Vakavia aikoja on tulossa. Kysytään epäitsekkeitä kansaansa rakastavia sieluja”. Vielä kiinteämmin ehkä teroittaa hän tätä sanomaansa teosofisilla kesäkursseilla 1912.

Vuonna 1913 oli P.E. menestymisensä huipulla. Tuonenkylän päämajan vastavalmistunut temppele vihittiin kesällä vuosikokouksen aikana. Kaikkialta Suomesta kuului ylistyksen ja kiitoksen soitteja hänelle, joka oli niin paljon antanut ja jota Suomen teosofinen liike sai kiittää olemassaolostaan. P.E:lle ojennettiin teosofien taholta joukkoadressi, jonka piti tulkita yleistä kiitollisuutta. Vuoden ”loistoa” lisäsivät venäläisten teosofien y.m. ulkomaalaisten vierailut. Mutta sielussaan hän, joka sai näin paljon ylistystä ja ihailua osaksensa, ajatteli: ”On todella ihmeellistä. Kuulen kuin hoosianna-huutojen kaikuvan. Miten kauan kestänee, ennenkuin huudetaan: ristiinnaulitkaa?”

Jo vuosia aikaisemmin vastaperustettu Idän Tähtien Järjestö oli saanut jalansijaa Suomessa teosofien keskuudessa, sillä T. S:n ylin johto tuki sitä ja oli pannut sen alulle. Se kehoitti jäseniään valmistumaan Kristuksen eli Maailmanopettajan piakkoin odotettavaa tuloa varten. Selitettiin erään jo nyt elävän ihmisen luovuttavan hänelle puhtaana käyttövälineen noin v.1925:n tienoilla ja puhuttiin yleisesti tämän henkilön olevan silloin neljätoistavuotiaan nuorukaisen, jota kasvatettiin Adyarissa. Tämä tapahtuma ennusti ensimmäistä ukkospilveä näennäisesti kirkkaalla taivaalla. Sen välitön seuraus oli Rudolf Steinerin ero T.S:sta ja Antroposofisen Seuran muodostuminen v. 1918, johon seuraan heti Suomestakin liittyi noin 60 teosofia. Idän Tähtien perustaminen aiheutti samoin ensimmäisen aukon P.E:n tähän saakka ehjään luottamukseen T.S:n siihen aikaiseen johtoon, sillä paitsi osaksi tympäisevää reklaamiluonnetta oli tämän järjestön aatteissa seikkoja, jotka hän pian huomasi sotivan hänen omaa teosofista tietoa vastaan. Sensijaan muutamat hänen oppilaistaan, esim. lahjakas teosofinen työntekijä V.H.Valvanne, luottivat enemmän noiden kaukaisempien teosofisten merkkihenkilöiden auktoriteettiin kuin häneen, jolta teosofian valon olivat saaneet, ja kun muutamia vuosia myöhemmin oli ilmaantunut eräs toinen vaikea ristiriita, etääntyivät he hänestä yhä enemmän.

Elokuun alussa v. 1914 puhkesi maailmansota. P.E. oli nähnyt tämän tulon uhkaavana ukkospilvenä, mutta mitä kauimmin oli hän toivonut, että hyvän voimat ihmisissä olisivat kyllin suuret torjumaan vaaran. Mutta heinäkuun alussa hän äkkiä keskeytti teosofisilla kesäkursseilla pitämänsä luentosarjan ja ilmoitti erittäin vakavien aikojen nyt olevan tulossa. Hän joutui mitä suurimman sielullisen tuskan valtaan. Hän näki sielunsa silmällä toisen henkisen varustuksen toisensa jälkeen romahtavan ja kaaosmaisen pyörteen vyöryvän yli kansojen, missä intohimot hurjina riehuivat ja ihmisten parhaat vietit pantiin palvelemaan hävitystä. ”Teosofisen Seuran täytyy nyt pysyä voimakkaana ja kokonaisena, teosofia ei ole voinut estää sodan syntymistä, katsokoon se nyt, että pikainen ja todellinen rauha voidaan aikaansaada”, ajatteli hän ja T.S:n presidentille A. Besantille hän kirjoitti toivovansa, ettei Teosofinen Seura jakaantuisi, vaan pysyisi voimakkaana käyttövälineenä Mestareille tulevaisuuden muovaamiseksi. Näin hän toivoi, näin hän ajatteli, mutta ainoastaan todetakseen, että T.S:n johto jonkun aikaa myöhemmin kehoitti kaikkia teosofejia sotaan Valkoisen Veljeskunnan puolesta mustien maagikkojen kätyriä Saksaa vastaan. P.E. oli syvästi rakastanut ja kunnioittanut sitä personallisuutta, joka oli tämän ihmeteltävän kehoituksen takana, ja nähnyt hänessä Mestarin erittäin kirkkaan ja voimakkaan opetuslapsen. Hänen tunteensa pysyivät nytkin muuttumattomina, mutta hän huomasi, miten hirvittävästi kehittynytkin opetuslapsi voi erehtyä, ja oli kuin jotakin hänen sydämessään olisi revitty rikki. Pahinta oli, että taaskin muutamat siteet, jotka yhdistivät kaikkia Suomen teosofejia henkiseksi kokonaisuudeksi, aukenivat, taaskin osa teosofejia omaksui T.S:n johdon kannan, kun toinen osa katseli asiaa P.E:n kannalta ja vastaanotti häneltä inspirationsa. Tämä henkisten ihmisten hajaantuminen ei ennustanut hyvää tämän tunti P.E. Hänen tietoisuutensa oli näinä vuosina Suomen kansan yhteistajunnassa, ja hän näki pian tapatuvan ratkaisun, joka oli muuttava olosuhteet täällä. Hän tiesi kuinka tärkeitä tekijöitä olivat näennäisesti naurettavan vähämerkityksiset henkiset yhtymät. T.S:n vuosikokouksessa v. 1915 häneltä kysyttiin, miten on

Suomen itsenäisyyden laita, jonka hän oli sanonut alkavan sen vuoden kuluessa. Hän vastasi sen samoin kuin maailmansodan odottamattomien tekijöiden vaikutuksesta lykkäytyneen kaksi vuotta, mutta varmasti toteutuvan jo vuonna 1917. Muuten ilmaantui tänä vuonna uusi erimielisyys teosofien keskuudessa, joka pian sai personallisemman leiman. Sama ryhmä, joka oli kannattanut T.S:n johtoa sotakysymyksessä, yritti vaikuttaa siihen suuntaan, että Teosofinen Seura omaksui sosialismin työohjelmaan ja ottaisi veljeyden nimessä päätehtäväkseen yhteiskunnallisten olojen muuttamisen näiden periaatteiden mukaisiksi. Tätä vastaan toi P.E. käsityksensä Teosofisesta Seurasta kouluna, jossa opitaan toteuttamaan veljeyttä omassa elämässä ja sen kaikissa vaiheissa. Maailman tilanne ei todellisuudessa voi muuttua, ennenkuin yksilöt muuttuvat. Ulkonaiset epäkohdat ovat vain ilmauksia sisäisestä epätäydellisyydestä ja teosofinen työ kohdistuu näihin perisyihin, teosofia asettaa vaatimuksia yksilöille eikä ensikädessä valtiolle. Mutta P.E:tä ei enää yksimielisesti kannatettu T.S:ssä. Seuraan oli astunut nuoria aineksia, joilla oli toisia ihanteita ja toisia johtajia. He alkoivat katsella vihamielisesti häntä ja hänen pyrkimyksiään tietämättä olevansa tekemisissä totuudentietäjän kanssa, jonka ainoa halu oli valistaa, auttaa ja tukea ihmissieluja. Venäjän vallankumous puhkesi keväällä 1917 ja jo P.E: saattoi täynnä surua aavistaa, että Suomen kansa nyt, kun sen kohtalon hetki oli lyönyt, ei olisi sillä tavalla henkisesti kypsä, kuin hän oli toivonut. Kesällä Suomen kansallishaltia inspiroi häntä vielä kerran yrittämään, voisiko hän näinä vakavina aikoina kerätä ympärilleen kaikki Suomen teosofit, mutta vuosikokous syksyllä osoitti, ettei se enää ollut mahdollista. Vaikka enemmistö yhä edelleen olisi halunnut hänet T.S:n johtoon kieltäytyi hän ylisihteeriyydestä, koskei kannatus ollut yksimielinen. Seuraavana vuonna puhkesi kansallissota, ja unelma yksimielisestä rauhansoihtuna olevasta Suomesta raukeni sillä kertaa.

V. 1918 oli P.E:n pelastaakseen silloisten valtiollisten olojen synnyttämän tilanteen T.S:ssä vielä kerran pakko vastaanottaa ylisihteeriys. Edellisen vuoden kokouksessa

hän oli lahjoittanut tälle seuralle Pakinkylän Päämajan, jonka hän aikoinaan oli suunnitellut kodiksi teosofisille työntekijöille ja joka osaksi oli pystytetty hänen omilla ja hänen lähimpien ystäviensä varoilla, osaksi niillä avustuksilla, joita joukko teosofeja oli lähettänyt. Näinollen voi T.S. perustajaylisihteerissään nähdä ei ainoastaan henkisen vaan myöskin aineellisen lahjoittajan. Näiden lahjoitusten lisäksi tulee arvokas ”Blavatsky Kirjasto”, joka sisältää suuren ja tärkeän osan P.E:n kahdenkymmenen vuoden aikana keräämistä okkultisista teoksista.

V. 1919 valittiin tohtori Sonck P.E:n pyynnöstä T.S:n ylisihteeriksi. Vuotta myöhemmin pidetty vuosikokous näytti P.E:lle, että hänen työnsä tässä seurassa oli käynyt mahdottomaksi. Suurimman tuskan hetkellä tuntui kuin vuosineljänneksen elämäntyö olisi ajanut karille. Mutta hengen korkeuksista tulvehti hänen sieluunsa uusia näkemyksiä siitä, miten hän ihmisiä vielä voisi palvella. Raunioilta kohosi uusi rakennus. Senjälkeen kun viimeinen yritys T.S:n sisäpuolelle muodostaa hänelle sopiva työväline oli rauennut, perustettiin marraskuun 14 p:nä 1920 Ruusu-Risti, Suomen salatieteellinen tutkimusseura, joka nyt yhtä suurena, kuin T.S. silloin kun se tunnusti johtajakseen P.E:n ja varmasti henkisesti voimakkaampana ja kokoneempana muodostaa kiinteän ryhmän hänen ympärilleen.

Ruusu-Risti-seuran henkisenä perustuksena on P.E:n sanomalla todellisesta kristinuskosta keskeinen sija. On senvuoksi mielenkiintoista edes ylimalkaisesti nähdä, miten Kristuskysymys on hänelle henkisinä kokemuksina selvinnyt. Jo hänen varhaisimmissa teoksissaan on eräs piirre, jota lukuunottamatta muutamia H.P.Blavatskyn lausuntoja ei tavata muussa aikamme teosofisessa kirjallisuudessa, nimittäin kuvaus Jeesuksen vuorisaarnaan kätkeytyvästä taivasten valtakuntaan eli Salaisen Veljeskunnan luo vievästä tiestä. Tässä kuvauksessa ilmenee erittäin syvällinen, uusi käytännöllinen suhtautuminen elämään, samalla kuin monet salaperäiset lait henkisessä elämässä sen valossa selviävät. P.E:n oppilaille se on saanut klassillisen ilmauksen hänen v. 1914 muutamien aikaisempien esitelmiensä

perustalla laatimassaan ”Jeesuksen Salakoulu” kirjassa. Tämä erään määrätyn tien korostaminen henkisessä kehityksessä on johtunut P.E:n ensimmäisten omien henkisten kokemusten laadusta. Niissä Jeesus Natsarealainen aivan erikoisella tavalla oli ihmistä lähestynyt. Hän edusti aivan erikoisella tavalla ihmiskunnan elävää täydellisyyshannetta, Kristusta, ja merkittävästi oli, että vuosisaarnan viisi käskyä ja kahdeksan autuuden julistusta muodostivat järkkymättömiä lakeja hengen maailmassa, maailmassa missä Jumalan tahto tapahtui, ja olivat tulikirjaimin kirjoitetut taivasten valtakunnan portille. Vasta nuoruuskokemuksiensa jälkeen P.E. tutustui Besantin ja Leadbeaterin kantaan Kristuskysymyksessä ja hänen kunnioituksensa näitä teosofeja kohtaan esti häntä niiden viimeisten johtopäätösten tekemisestä, joihin hänen kokemuksensa Jeesus Natsarealaisen erikoisasemasta Kristustajunnassa olisi voinut saattaa, ja hän yritti nähdä tässä jotakin yksilöllistä, erikoisesti häntä itseään koskevaa. Vasta kun maailmansodan puhjettua 1914 hänestä oli tullut täysin itsenäisesti tutkiva salatieteilijä, henkiset vallat soivat hänelle tilaisuuden uppoutua tämän ongelman suuriin syvyyksiin ja noutaa niistä tietoisuus Natsarealaisen todella ainutlaatuisesta merkityksestä henkisen elämän muodostamiseen nähden. Kristustajunnan ruumistuminen Jeesukseen, jota tapahtumaa tri Steinerin antroposofia on lähestynyt teologisesti, s.o. metafysiikkana, jolla sellaisena ei ollut mitään oleellista merkitystä ihmisen käytännölliseen asennoitumiseen nähden, 1) selvisi hänelle uutena elämänä ja ihmiskunnalle annettuna uutena keinona ikuisen saavuttamiseksi. Tämä keino oli sama, kuin hänen nuoruudessaan näkemänsä vuosisaarnan tie, mutta se vei kauaksi kosmisiin syvyyksiin ja Kristuskysymyksen kaikinpuoliseen ratkaisuun. Nämä näkemykset ovat varsinkin saaneet ilmaisunsa kahdessa P.E:n uusimmassa teoksessa ”Paavali ja hänen kristinuskonsa” kirjassa sekä ”Christosophiassa”, jotka molemmat ovat Suomen henkisen kirjallisuuden helmiä. Vielä lähemmin väitetään hänen selvitetään kysymystä Ruusu-Ristin Esoteerisessa Ryhmässä.

Tämä vuonna on P.E. taaskin lahjoittanut meille pari arvokasta kirjaa – hänen kynästään onkin varmaan jo lähtenyt lähes kuusikymmentä teosta ollenkaan ottamatta huomioon sadat julkaisemattomat esitelmät. Tahdon erikoisesti huomauttaa, että kirja ”Kadonnut Sana” sisältää niitä tärkeitä näkemyksiä, joita hänelle muutamien viimeisten vuosien kuluessa on annettu ja jotka ovat omiansa viemään meitä uuden henkisen harjoitusjärjestelmän kynnykselle. Sekin merkitsee uuden käänteentekevän askeleen ottamista hänen elämäntyössään ja on epäilemättä sielunponnistuksella saavutettu, jonka totuuteen pyrkivää voimaa tuskin kykenemme arvostelemaan.

1) Emme tässä ota huomioon sitä seikkaa, että P.E. ja tohtori Steiner teoreettisestikin käsittelevät ”Kristuksen alasastumista” jonkun verran eriävästi. P.E:n mukaan se on Jumalan (eli täsmällisemmin Isä-Logoksen elävän täydellisyysajatuksen) ennenkuulumattoman täydellinen itsetietoinen vastaanottaminen erässä ihmissielussa ja ruumistuminen maapalloon, Steinerin mukaan oli kysymyksessä erään korkean aurinko-olennon ruumistuminen, jolle ihminen Jeesus luovutti verhonsa itse astuen syrjään.

Olemme vilahdukselta ja varmastikin vain heikkona kangastuksena nähneet erään harvinaisen sielun puolivuosisataisen elämänjuoksun kulkevan ohitsemme. Jo se, minkä olemme havainneet, saattaa meidät ihailemaan ja ihmettelemään. Meidän sydämemme tuskin muuta voi ja muuta tahtoon kuin ylistystänsä laulaa. Ja olkoon tämä sille sallittua. Ei ole mitään väärää, ei mitään luonnotonta siinä, että suomme hänelle kiitoksemme ja arvonantomme, joka niin suurella mitalla on tämän meidän kiitoksemme ja arvonantomme ansainnut. Tämä on päinvastoin inhimillinen oikeutemme, mutta älkäämme tällöin unohtako, että hetkellisillä tunteilla sittenkin on sängen pieni arvo, jollei niillä ole syvempää perustusta ja ulottuvaisuutta. Kuinka pian ne voivat muuttua vastakohtakseen osoittaa meille Jeesus Natsarealaisen ja nyt vast’ikään H.P. Blavatskyn elämää. Paljon on varmaan P.E:kin

tällaista ohimenevää ihannoimista saanut kokea. Paljon tärkeämpää on, että me P.E:n sanomaa tarkoin itsenäisesti ja vakavasti punnitsemme ja että yritämme sitä elämässämme toteuttaa, sillä sitä se tosiaankin ansaitsee. Se on täynnä totuuden paatosta ja inhimillisen ponnistuksen synnyttämän tiedon rauhaa. Ammentaessamme siitä ammennamme todella ikäänkuin tyhjentyttömästä lähteestä, lähteestä, joka ei tosin itsekylläiselle mitään anna, mutta joka sammuttaa totuutta etsivän sielun polttavan janon.

Sven Krohn.
